

เรือกอและ : หัตถกรรมงานไม้ในวิถีชาวประมงพื้นบ้าน มุสลิมชายแดนใต้

เรือกอและ ถือกำเนิดตั้งแต่เมื่อใดไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน แต่ก็สันนิษฐานว่า เรือกอและน่าจะเกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัยพร้อมๆ กับการแพร่ขยายของศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานทางภาคใต้ตอนล่าง และปรากฏเป็นเอกลักษณ์ของชาวมุสลิมใช้เป็นพาหนะสำหรับประกอบอาชีพประมงในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะในแถบจังหวัดปัตตานี นราธิวาส มาจนถึงปัจจุบันนี้ “กอและ” มาจากคำว่า “ขอละ” ที่มาจากภาษามลายูว่า “Kolek” มีความหมายว่า โคลงเคลง หรือล่องลอย หรือพลิกไปพลิกมา ลักษณะที่โคลงๆ ชาวมุสลิมจึงใช้คำว่า “กอและ”

การสร้างเรือกอและ เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันหลายชั่วอายุ โดยแหล่งที่มีการสร้างเรือกอและในภาคใต้ที่มีชื่อเสียง เช่น ที่ตำบลปะเสียว อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ที่บ้านทอน ตำบลโคกเคียน จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น ลวดลายและสีสันทิวาดลงไปบนลำเรือกอและจะมีสีสันทิวาดสะอาดสดุดตา มีลวดลายที่มีความสวยงาม มีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นอันบ่งบอกถึงความชำนาญของช่างผู้วาด รวมทั้งรสนิยมของเจ้าของเรือด้วย กระบวนการเขียนลวดลายบนลำเรือ ถือเป็นส่วนสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของเรือกอและ



เรือกอและ

ช่างเขียนที่จะมาวาดตกแต่งลวดลายเรือกอลและจึงต้องมีความสามารถและมีทักษะในการสร้างสรรค์สูง โดยส่วนใหญ่ช่างเขียนลวดลายเรือกอลและจึงมักจะเป็นจิตรกรพื้นบ้านที่สืบทอดฝีมือจากบรรพบุรุษ หรือฝึกฝนจากครูผู้ถ่ายทอด ลวดลายที่นิยมวาดบนลำเรือกอลและ จะแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ลวดลายส่วนที่หัวเรือ นิยมเขียนเป็นรูปสัตว์ในตำนาน หรือสัตว์ในจินตนาการ เช่น ลายพญานาค ลายนก ลายหนุมานจับมัจฉา ลายหนุมานเหิรเวหา ราหูอมจันทร์ เมฆลาล่องแก้ว รามสูรขว้างขวาน หรือลายห้วงกในวรรณคดี เช่น บุหรงชิงงอ หรือ สิงห์ปักษ์ เป็นต้น ลวดลายส่วนที่ท้ายเรือก็มักจะเป็นลายส่วนท่อนหางของสัตว์นั้นๆ นอกจากนี้ก็ยังมีลายอื่นๆ ที่ประกอบไปตามหัวเรือ ท้ายเรือ ลำเรือ อาทิ ลายไทย ลายเครือเถา ลายดอกไม้ ลายพื้นบ้าน ลายแบบจีน ลายแบบมุสลิม ลายอาหรับรูปทรงเรขาคณิต หรืออาจมีการผสมผสานกับลวดลายใหม่ๆ เช่น ลายผ้าปาเต๊ะ ลวดลายร่วมสมัย เป็นต้น ลวดลายที่วาดบนเรือกอลและนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของเรือ ซึ่งอาจมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไปบ้าง แต่การสร้างลวดลายเรือกอลและนั้น ก็ได้เป็นเพียงเพื่อแสดงถึงศิลปะและการตกแต่งให้เป็นจุดเด่น หรือความสวยงามของลำเรือเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงไว้ด้วยความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ลายบุหรงชิงงอ หรือ สิงห์ปักษ์ (มีตัวเป็นสิงห์หรือราชสีห์ ส่วนหัวเป็นนกคาบปลาไว้) มักเขียนไว้ที่ส่วนหัวเรือ ซึ่งเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่มีเขี้ยวเล็บและมีฤทธิ์เดชมาก ดำน้ำเก่ง เชื่อว่าจะเป็นมงคลเมื่อนำเรือออกสู่ท้องทะเล จึงเป็นลายที่นิยมของชาวเรือมาแต่โบราณกาล ชาวประมงเมื่อจะออกเรือทุกครั้งก่อนขึ้นเรือจะให้ความเคารพเรือของตนโดยการถอดรองเท้าทุกครั้ง และเมื่อเรือจอดอยู่บนฝั่งก็ห้ามเล่นบริเวณหัวเรือ และจะไม่พูดจาเชิงอวดดี หรือพูดในสิ่งที่ไม่เป็นมงคล เพราะเชื่อว่ามีพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองเรือสิ่งสถิตย์อยู่ที่บริเวณหัวเรือ “เรือกอลและ” จึงเปรียบดั่งศิลปกรรม และหัตถกรรมที่ทรงคุณค่า ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตของกลุ่มชนชาวประมงในชายแดนใต้จวบจนปัจจุบันนี้



ช่างเขียนเรือกอลและ



